

УДК 821.161.2
ББК 83.3 (4Укр)

ЛІТЕРАТУРНО-ФОЛЬКЛОРИСТИЧНИЙ ДИСКУРС ЮРІЯ ЛИПИ

В. А. Качкан

*Івано-Франківський національний медичний університет,
кафедра українознавства; м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2;
тел. +380 (3422) 2-52-31*

Аналізується внесок Юрія Липи в теорію державного будівництва, його поетичний та прозовий доробок, епістолярна спадщина.

Ключові слова: *біографічна довідка, суспільно-політична діяльність, українська національна ідея, поезія, проза, епістолярна спадщина.*

В контексті історії минулої і грядущої, у діалектичному пізнанні складних і довготривалих процесів українського державотворення значне місце займає така постать, як Юрій Липа.

Про Ю.Липу написано в час незалежності України немало. Стосується опубліковане переважно його політико-правових поглядів; дещо сказано про поетичний материк. Надто мало поки що пробилось до наших знань про Юрія Липу як культурологічного діяча. Нові джерела і матеріали переважно з архівних сховищ, у тому числі листування, дають можливість поглянути дещо по-новому на феномен Юрія Липи.

Народився Липа Юрій Іванович (псевдоніми і криптоніми: Липа Ю.; Юрій Л., В.Воїн; В.В.; Ю.Л.) 5 травня 1900р. у м.Одеса (Близькі Млини, вулиця Юріївська, число 13). Дитинство майбутнього літератора й політичного діяча, лікаря за обраним фахом, пройшло у високоерудованій сім'ї письменника і суспільно-громадського діяча Івана Львовича Липи, одного з організаторів "Братерства тарасівців", згодом міністра. Достатньо нагадати, що дух національно-культурного середовища, яке творили гості Івана Липи – Осип Маковей, Михайло Коцюбинський, Гнат Хоткевич, Борис Грінченко, Володимир Самійленко, Микола Вороний, Сергій Шелухин, Григорій Чупринка та багато інших діячів – благодатно впливав на ті первні усвідомленого українства, що проростали у юному Липі. Здобувши початкову освіту у четвертій одеській гімназії, Юрій Липа далі простує до верховин університетської освіти (Новоросійський університет; юридичне відділення Українського державного університету в Кам'янці-Подільському; медичний факультет Познанського університету).

У перебігу найважливіших, нерідко етапних за значенням дат варто назвати такі: 1917 р. – Юрій Липа редагує щоденну газету "Вісник Одеси"; 1917 р. – вступає до Гайдамацької дивізії (організатори Іван Луценко та Всеволод Змієнко), у грудні 1917 – січні 1918 рр. іде із зброєю в руках проти більшовицьких зайд; 1918р. – заступає командира одеської "Січі", співпрацює з багатьма періодичними виданнями; 1919 – 1922 р. –

Юрій Липа в Кам'янці-Подільському, Станиславові, Львові, Тарнові (Польща). У Польщі ініціює створення літоб'єднання "Сонцесвіт"; 1922-1928рр. – навчання у Познані, зближення з літературною групою "Митуса" (Роман Купчинський, Василь Бобинський, Юрій Шкрумеляк, Олесь Бабій). За почином Юрія Липи відбулося таємне товариство-корпорація "Чорномор". Встановлюються тривалі зв'язки з головним редактором ЛНВ Дмитром Донцовим. По університетських студіях Юрій Липа стажується у Данцігу, відбуває медичну практику у Прложському шпиталі; 1928р. – однорічні курси у Школі військових підхорунжих польської армії; 1929р. – закінчив Вищу школу політичних наук у Варшавському університеті; 1929-1943рр. – мешкає у Варшаві й веде лікарську практику, створює й ідейно опікає літературну групу "Танк" (відпасинкування "Празької школи" (Члени групи: Юрій Липа, Євген Маланюк, Олена Теліга, Петро Холодний-син, Наталя Лівницька-Холодна та ін.); 1939р. – початок німецько-польської війни, Юрій Липа мобілізований, але невдовзі повертається до Варшави, де організовує Український громадський комітет, що заопікувався українцями-біженцями; 1940р. створює у Варшаві Український Чорноморський Інститут, метою якого були наукові дослідження, прогностика широкого спектру проблем в умовах незалежності України (співтворці інституту – професори В.Садовський, І.Шовгенів, Л.Биковський); 1943-1944рр. – після ультимативної вимоги польських військових сил 7 травня 1943р. Юрій Липа повертається з дружиною і двома дітьми до села Вільшаниця на Яворівщині, відтак переїжджає до м.Яворів на Львівщині (мешкає на вулиці Святоюрській під числом 40), веде лікарську практику. На початку липня 1944р. оселився у селі Бунів, де 20 серпня 1944р. він був по-звірячому закатований (матеріали до життєпису Юрія Липи див.: Череватенко Леонід. "Господь міцним мене створив і душу дав нерозділиму" // Дніпро.– 1991. – № 4. – С.147-154; Кіндратович Петро. 1994-й – рік Юрія Липи // Шлях Перемоги. – 1994. – 11 черв. – С.7; його ж: Жертва комуністичного терору "визволителів" 1944р. // Там само. – 1994. – 20 серп.; його ж: Минає 1994 рік – рік Юрія Липи // За вільну Україну. – 1994. – 29 груд.; Липа-Гуменицька Марта. Про мого батька й діда // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 4-х кн. / Упоряд. В.Яременко, Є.Федоренко, О.Сліпушко. – К.: Рось, 1995. – Кн.4. – С.264-267; Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. проф. В.Кубійовича. Перевидання в Україні. – Львів, 1994. – Т.4. – С.1291-1292; Марочкін В.П. Липа Юрій Іванович // УЛЕ: В 5-ти т. – К.: Українська енциклопедія імені М.П.Бажана, 1995. – Т.3. – С.174; Комариця М. Липа Юрій Іванович // УЖІ. – Львів, 1995. – Вип.ІІ. – С.121-122; Сергійчук Олексій. Юрій Липа: Шлях творчості // Шлях Перемоги. – 2000. – 26 квіт. – С.15; Кравець Аретій. Воїн без однострою та шолома... // За вільну Україну. – 2000. – 5 трав.; Ровенчак Оксана. Людська душа, як дерево гіллясте // Тижневик Галичини. – 2000. – 5 трав.; Липа Юрій: Збірник статей і матеріалів, приурочених 100-літньому ювілею з дня народження Юрія Липи / Упо-

ряд. Іван Скрипник. – Івано-Франківськ, 2000. – 248 с.; Янчук Олесь. Пороги вічності Юрія Липи // Українська культура. – 2000. – № 3. – С.31-35; його ж: Бібліографія Юрія Липи. – Одеса: АстроПринт, 2000. – 75 с.).

Сьогодні достатньо мовиться і пишеться про Юрія Липу як діяча суспільно-політичного руху. В цьому феноменальному синтезі варто мати на увазі значний внесок Липи у теорію державного будівництва. У різний час ця особистість залишила на шпальтах історії окремі науково-дослідницькі праці, де на різних рівнях глибини полишено оригінальні думки про засади українського націоналізму; про взаємини України та Росії, перспективи їх розвитку; про Богдана Хмельницького і Московію. Без праць Юрія Липи сьогодні годі серйозно вести мову про минулу історію України, прогностично будувати її майбуття. “Густий” теоретик і “гарячий” політолог – це два органічно знятовані крила Юрія Липи як політика.

Серед праць Ю.Липи з цього поля виокремлюється “Призначення України” (Львів: Хортиця, 1938. – 308 с.). Щоб збагнути вартість цієї книги, її зарядженість у майбутнє, слід уважно вчитуватися у кожен з шістдесяти шести її підрозділів п’яти частин, вибирати настроєвість самого автора зі вступу, прислухатися до професійної критики минулого і сьогодення. Юрій Липа уже у вступному слові настроює читача на те, що “бажання бути сучасником” – то основна мета і стрижень книги. Автор розуміє своє завдання теж як одного з когорти тих українців, які чином своїм мають відповідати перед духовністю й цінністю предків. Тому основною заданою тональністю праці є: віднайти себе в сучасності. Юрій Липа розуміє, що у цьому історичному віднаходженні своєї автентичності слід чимало відкривати, а це – найважче; що слід уважно звертатися до минулого, без якого не збагнемо теперішньості. Глибоко розуміючи, що “колеса возу історії часто котяться баюрами і захляпують не одну ідею і не одного керманича” (С.4), автор прагне “духово вмити” наші славні історичні сторінки і бачить призначення України в ній самій, в її долі, її людях, в їх моральних і матеріальних засобах.

І справді, перечитуючи книгу Юрія Липи, відразу відчуваєш ті земносили, які йдуть від сильних джерел (на відміну від багатьох авторів, що історію України “витрясають” то з доби козаччини, то сягають принагідно у княжі часи). Автор заторкає підставові проблеми, які впливають на поверхню від самого призначення України – самостійна раса, власна територія, специфічний тисячолітній розвій. Оці пунктири і розвиває вчений у доктрині. На відміну від різних “демократизмів”, “соціалізмів”, “волюнтаризмів” і навіть “комунізмів”, що так чи інак, а змушували нації пристосовуватися до заданих форм, Ю.Липа доказує, що велику українську ідею ніколи і ні в який спосіб не можна пристосувати до побіжних форм.

Які ж найхарактерніші риси дослідження автора вбачаються сьогоднішньому читачеві? Синтетичність, що бачиться у зібраному колосальному матеріалі з археології, історії, географії. Автор аргументовано пи-

ше про праукраїнську, так звану трипільську культуру, що сягає понад три тисячі років до народження Христа; розмірковуючи над генеральними ідеями, стверджує, що ними є: вияви українського расового “я”, характеру раси (українська родина, культура, суспільство, військовість, українські міфи, віра в свою расу і расова гордість, солідаризм раси).

Надаючи книзі Юрія Липи з-поміж тих, що намагалися оформити національні ідеї, знайти глибокі підстави українства, одне з пріоритетних місць, Святослав Гординський, бо ця праця – “наскрізь українська, це велика книга віри в українське призначення...” (Назустріч. – 1938. – Ч.10 (15.06). – С.5).

Вчений-політолог Валентин Мороз, перевидаючи репринтним способом у Львові 1992р. цю книгу, спорядив її передмовою “Горіти надзвичайним світлом...” (С.3-11), у якій теж досить глибоко і прогностично оцінив книгу Юрія Липи як підручник будівничості, українотворення. Мовлячи про концепцію поколінь, В.Мороз справедливо показує Ю.Липу як теоретика, що на відміну від численних політиків ХІХ ст. поглянув на Україну та її призначення не ззовні, а, власне, з усвідомлення її суті, автентичності.

Глибше пізнати ці проблеми допоможуть читачеві дві важливі публікації самого Юрія Липи: книга “Українська доба” (1936) та журнальна стаття “Богдан Хмельницький і Московія” (Назустріч. – 1938. – Ч.5 (01.03.). – С.1). Щоб збагнути й засвоїти зміст сучасного українства, Ю.Липа веде мову про національну кооперацію, побутові традиції, релігійний світогляд та ін. Переконливо схарактеризовано фашистські доктрини Мусоліні, Кемалю, Гітлера, узагальнено суть чужої раси. Давши критику міфу В.Липинського (класократизм і трудова монархія), “абсолютного динамізму” Д.Донцова, Юрій Липа підводить до думки, що все мисляче повинно думати про Україну як самоціль, а не як засіб. “Найважливіше тепер, – стверджує Ю.Липа, – шукати себе, органічну індивідуальність України, для чого засобом є власна історія і західні ідеї. Від абстракцій треба перейти до живих українців. До тих українських людей треба підійти з прихильністю, а не з маняцькою метою вандалізму. Не знищити у власній расі все опорне вогнем і мечем, щоб потім будувати за вказівками програми, а перевиховання своїх братів по крові. Для цього треба погодитись і прийняти різнородність усіх живих українських сил, дати висловитися всім тим, що репрезентують велику позитивну ідею, щоб дати велику єдність власній духовій расі. Тут – замало відділитись і протиставитись іншим, замало імпортувати світогляди, витворені і призначені для чужих. Річ у тому, щоб знайти те мірило (яке дав своїй расі Мусоліні, Гітлер, Кемаль), яке спровадило б групи й індивідуальності до органічного єднання, не на підставі канону й принципу, а на підставах, що походять із самої спорідненості крові й духа” (“Наша” й “українська доба” // Назустріч. – 1936. – Ч.12 (15.06). – С.6).

Своєрідним концептуально-доктринним продовженням “Призначення України” є “Розподіл Росії” (1941). Автор акцентує, що нове геополітичне положення України, що не відповідає ні великокнязівській, ні

козацькій державам, вимагає цілком нового політичного світогляду, що відповідає “новим енергетичним і демографічним центрам та почасти іншій психології мас”.

Якщо “Призначення України” аналізує геополітичні первні України, обґрунтовує її значення як вузла важливих торговельних доріг, подає генеральні ідеї, сили, підстави і можливості українців, то “Розподіл Росії” – це праця, у якій комплексно проаналізовано досвід країн, що протягом двісті тридцяти років перебували в конгломераті під назвою “Росія”.

Своєрідним доповненням у цьому ланцюгу призначення України є на правах рукопису спільна праця Юрія Липи і Лева Биковського “Чорноморський простір” (1941).

Багато в чому сьогоdnішньому читачеві допоможе ґрунтовне дослідження львівського професора, доктора філософських наук Олега Гриніва “Україна і Росія: партнерство чи протистояння?: Етнополітологічний аналіз” (Львів, 1997. – 384 с.), у якому він надто широко “експлуатує” творчу спадщину Юрія Липи. На основі фактів та спостережень Липи автор підводить сьогоdnішніх читачів до висновків про “цивілізаторську” роль Росії (С.116-124), специфічність російського імперіалізму (С.125-179), геополітичні тенденції та орієнтири України (за Ю.Липою: “...не схід і не захід є джерелом України. Підложжям її раси, підложжям її культури й світогляду від самого початку і до останніх часів був – Південь”. – С.303).

Дешицею в поглибленні аналізованого зрізу творчості Юрія Липи послужать такі публікації: Дужий Петро. Хто такий Юрій Липа? // Шлях перемоги. – 1994. – 27 серп.; Кіндратович Петро. Юрій Липа – борець за самостійну Україну // Там само. – 1994. – 3 верес.; Скрипник Іван. Що ми знаємо про Юрія Липу // Новий Час. – 1995. – 22 квіт.; Гринів Олег. Після боротьби – державотворення // Молодь України. – 1996. – 17, 19, 20 груд.).

Сьогочасні дослідники, характеризуючи український літературний рух 20-30-х рр. нашого сторіччя, висловлюють немало як закономірностей, загальних рис, так і часткових спостережень. Стосовно Юрія Липи одні вбачають “словництво” його поезій (див.: Історія української літератури ХІХ ст.: У 3-х кн. Кн.ІІІ (40-ві – 60-ті рр. ХІХ ст.) / За ред. М.Т.Яценка. – К.: Либідь, 1996. – С.317); другі – ревного львівського “вісниківця”, що “свідомо скеровував свою творчість” (див.: Історія української літератури ХХ ст.: У 2-х кн. – Кн. І. – Ч.І (1940-ві – 1950-ті рр.) / За ред. В.Г.Дончика. – К.: Либідь, 1994. – С.49-50).

Насправді ж, як Юрій Липа увіходив у потаємні, що ніколи не будуть упокорені людським раціо, пласти поетичного світу, так і творився той “другий поверх”, на якому нашаровувалися одна на одну або й перехрещувалися думки, оцінки, позиції про поетичне сходження й для багатьох недосяжний олімп Липи-поета. Наприклад, на переконання Євгена Маланюка, Юрій Липа, як і Олег Ольжич, Леонід Мосендз, Максим Грива, Оксана Лятуринська, Микола Чирський, не був “уродженим” лі-

тератором. Його, як і названих в цьому ряду, поставити перо замість зброї на службу нації, народу змусило усвідомлення власної місії в історії державобудівництва, генний поклик національної ідеї. Є.Маланюк стверджує, що "...брами полоненої Батьківщини були замкнені. Поля для життєвої діяльності – бракувало. А надмір енергії владно кликав до національної (підкр. автора. – В.К.) творчості в сфері хоч би лише духової, нематеріальної чи майбутньої, України" (Маланюк Євген. Книга спостережень. – Торонто, 1962. – Т.1. – С.175-176). Цей же критик вбачає у Юрія Липи найосновніше – відповідальність перед словом і своєю добою; він "висіває" з поетичного набутку Ю.Липи і князівсько-київську тематику з неповторною тональністю; у пізніших поетичних з'явах замість декоративних елементів бачаться чиста графічність, дух історизму в особливо витонченому стилістичному інструментарію, високу образну напругу.

Для сучасного історика Василя Марочкіна привабливими у Липи-поета є палахкотіння правди вогню, правда одвічної боротьби, "моральна сила нового світогляду" (Марочкін Василь. Селянський король // Слово і Час. – 1990. – № 5. – С.49-51). Визначний історик і теоретик української літератури професор Микола Ільницький, глибоко аналізуючи поетичну спадщину Юрія Липи, узагальнює таке: "Поетичне слово було підпорядковане конкретній меті, ідеї, програмі, чинові". Далі він ніби розщеплює цю сентенцію і переконує читачів у тім, що: через поезію Ю.Липи постає образ "втраченої України в широкій історичній ретроспекції"; мотив особистого призначення "розгорнувся в наскрізний мотив його лірики, мотив призначення України..."; в його поетичному сходженні "відчувається відгомін вчення Г.Сковороди про самопізнання..."; свідомість роду, внутрішня природа нації – це найвищі цінності раси. За Ю.Липою, - це "генетична пам'ять, здатна через десятиліття і навіть століття відродити традиції національної структури господарського, адміністративного, політичного, військового характеру..." (Ільницький Микола. Від "Молодої Музи" до "Празької школи". – Львів, 1995.– С.303-317). Автори однієї колективної праці виосібнюють у Юрія Липи різьбленість троп, готичність джерельної бази віршотворчості, аскетичну доцільність слова й ощадність речення (Історія української літератури. Книга перша (1910-1930-ті рр. / За ред. В.Г.Дончика. – К.: Либідь, 1993. – С.364).

І, нарешті, сьогоднішні читачі, особливо представники наймолодшої генерації, що, на щастя, не були посипані червоним попелом комуністичної ідеології і не спізнали фальшивого радянського історизму, мають знати і те, що Ю.Липа не просто був заборонений і вилучений з літературного процесу, він у контексті доби подавався як лютий ворог свого ж народу. Ось, приміром, доктор філологічних наук Борис Буряк у загальному огляді української літератури Західної України, Буковини та Закарпаття (1918-1932) варшавську літературно-мистецьку групу "Танк" (Євген Маланюк, Юрій Липа, Петро Холодний, А.Коломієць, Олесь Бабій, А.Кара, Наталія Ливицька-Холодна) назвав націоналістично-

фашистською (Історія української літератури: У 8-и т. – К.: Наук.думка, 1970. – Т.6. – С.449).

Юрій Липа, щедро наділений талантом, надто багато писав у періодичні видання. Публікуючи нерідко чисто публіцистичні виступи, він вдало “вкидав” поміж рядки гаряче поетично слово, у якому вмів згустити думку і образний її вияв (назву тут у довільному порядку численні газетно-журнального типу видання, зі сторінок яких оперативно поміж матеріалами на злобу дня приходив до читачів Юрій Липа як поет: Українське Слово (Одеса), Життя Поділля (Кам’янець-Подільський, Студентський вісник (Прага), Чорноморе (Варшава), ЛНВ (Львів), Студентський Голос (Прага), Державницька нація (Прага), Неділя (Львів), Новий Час (Львів), За державність (Каліш), Літопис Червоної Калини (Львів), Обрії (Львів), Дзвони (Львів), Вільне життя (Одеса), Вогонь (Варшава), Відродження (Тарнів), Воля (Відень), Митуса (Львів), Маски (Львів), Тризуб (Париж), Шляхом незалежності (Варшава), Bunt Młodych (Варшава), Дажбог (Львів), Problemy (Варшава), Рідна мова (Львів), ін. Уже в умовах незалежної України до поетичного слова часто-густо звертаються такі популярні часописи, як: Просвіта (Київ), Рідне слово, Визвольний шлях (обидва: Мюнхен), Український засів (Харків), Дзвін (Львів), Дніпро (Київ), Березіль (Харків), Літературна Україна (Київ), Київ (Київ), Націоналіст (Львів), Думська площа (Одеса) та ін.).

Юрій Липа видав кілька поетичних збірок, може, більшість з написаного так і залишилася на німих шпальтах газет, пожовклих сторінках журналів. До цього ще має прийти дослідник, але це з нового часу.

З нині доступних назву видання: “Світлість” (Каліш, 1925. – 44 с.), “Суворість” (Прага, 1931. – 32 с.), “Вірую” (Львів: Дзвони, 1938. – 67 с.), “Поезія” (уклав Євген Маланюк. – Торонто, 1966. – 292 с.).

Перечитуєш вірші із збірки “Світлість” (“Там, де розпуття і розтоки...”, “Біжить ріка осіння”, “Садів аркади тріпотливі...”, “Легконогими кіньми пробігли веселощі в гаю”, “Стрілець”, “Ти, серце змучене коханням і журбою”) і ловиш себе на думці: світовідчуття, ознаки неоромантичної поезики чітко відбилися у творчій палітрі Юрія Липи. У нього не переважає тріумфуюча оптимістична спрямованість, а стоїчний трагізм, вперта надія, органічно припудрені мінором. На його поезії замість поширеного серед багатьох радянських віршотворців патріотичного дидактизму, політичної публіцистичності вловлюємо відтінки лірики інтимної, поезії релігійної:

*“Там, де розпуття і розтоки
Цвітуть гірлянди слів твоїх,
І серед пахоців земних
Найзапашиший, ясноокий
В життя, що пишне і просте,
Квіт імені твого цвіте.
Я, покоряючи, – покорен
Їй, голубиній, що одна
Створила простір неозорен,*

Де тишина і глибина”

(Світлість. – С.5)

Збірка поезій “Суворість” сповнена великих почувань, вона просякнута духом українства, з якої пробивається “голос раси” (Гординський Святослав. Поет “другої генерації” // Назустріч. – 1936. – Ч.4 (15.02). – С.2). Дещо іншої позиції був критик Петро Коструба, який, як на мене, не відчув духу, стуку серця, а пішов у своєму аналізі за формотворчою схемою в надії бути оригінальним. Бачиться йому у Ю.Липи “великі недомагання: рими не дуже старанні, часто заступлені асонансами...”; не дуже щасливе новаторство, мішанина символіки з ліризмом”, наслідування Максима Рильського і т.п. (Дзвони. – 1931. – Ч.1. – С.5).

Практично у всіх поетичних книгах Юрія Липи, подібно до В.Яніва, Б.Цимбалістого, О.Кульчицького та інших етнопсихологів, осередком колективного несвідомого виступає архетип “Доброї Землі” – “Великої Матері” – “Матері-Природи” (ширше розвиток цієї тези див.: Наталія Колісниченко-Братунь. Архетип Великої Матері в ліриці Івана Франка // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали міжнар.наук. конф. – Львів: Світ, 1998. – С.358-361).

Так чи інакше, але у Юрія Липи не поезійність думки, а її філософський прозаїзм наче аж бубнявлють на поверхні кожної строфи. Автор часто-густо просто не турбується про філігранність рими; у нього фраза вистрілює якомсь блискавично, а вже як вляглася, - так і є. Нерідко ж, може, і шкодить отой поверхневий дидактизм, що уже надто прозоро, без підтексту закладений у “м’язах” будь-якого слова.

І хоча теза “люблю я всіх людей” наче й лягає афористично на більшість з написаного Юрієм Липою, усе ж при проникненні у сутність поетового мислення відчуєш закодованість на диференційність: бо ж є такі посеред нас, що живуть “пожаданням крові”, а є й такі, що “сірість ненавидять”, та є й брати, наказом котрих було і є, і буде: “і вищитись, як твердь небесна. Утвердитись!”. Поет роздумує над призначенням людини, тому й стверджує:

*“Як же ти не вчув призначення свого, –
Ти ще не жив і ще не вартий вмерти”*

(Призначення // Вірую. – С.9).

Ці мотиви так чи інак, а пронизують, як дихання весняного грому, структуру таких віршів, як “На долі й на горі”, “Монах і Смерть”, “І прийде час”, “Марії Липі”, “Молитва за кохану жінку”, “Мужчино, смирися...”.

Юрій Липа обминув дорогу прямого фольклорного впливу, запозичення або наслідування; у його поетичних “сотах”, правда, легко відчувається й навіть бачиться відтінками кольорової гами безконечний дух традиції нації. Тільки акцентація поетового осмислення зворотня: у нього усталена фольклорно-образна атрибутика порівнюється з найвищими мудростями земними: “сонце – то Мати”, “пісні – покривало душ”, “цвіт білий – хати”, “шабельки бряжчать – поскакали коні”, “цвіте – жіночосте...”, “твій голос – наче голос пісні”, “едва б – твої слова”.

У Юрія Липи хід думки прозовий, епічно-глибинний. Навіть не помітиш, як по-новелістичному поет покладе на будову перше речення (“Любов – то завжди є нещастя”, “Так, знаю я тебе, як ти себе не знаєш”, “Людська душа – як дерево гиллясте”, “Чин хвалить, не людина”, “Усе ніщо на світі: бенкети веселі”, “Українець – не крик...”, “Москвин – той, як з лісу”, “Україно, рівнино жорстокого бою і слави”), що є своєрідною кодою, далі вчуваємо і наче бачимо розмежування сюжетного клубка, у якому – ота “повістевість”, “оповідність”, що через стилістику утверджують незнищенність духовної роботи слова.

Історичність поетичного мислення Юрія Липи виносить на поверхню речитативну форму утвердження істини, правди (“Київські легенди”, “Вино тарантулів”, цикл “Міста”, “Лоїв” (1649), “Суд Сірка”).

Еротичний момент у Юрія Липи є не випадковий; цей елемент, до речі, має давні і сталі традиції в українській інтимній ліриці, як от у Івана Франка (“Зів’яле листя”), Євгена Маланюка (“Земна Мадонна”), Леоніда Мосендза (філософічна еротика творів “Довга ніч”, “Регіна”), О. Стефановича (мотиви еротичного язичницького світобачення), Оксани Лятуринської (erotичні елементи через ритуально символізовану форму), Олени Теліги (легкий серпанок еротики: яріння першої закоханості). У Юрія Липи еротизм ніби спроектований у духовний пласт життєдіяльності людини; у його поезії поняття любові подається і художньо потрактовується радше як молитва, як на завжди до кінця збагнене містичне почування та освянення.

Є у Юрія Липи чимало віршів, дух котрих ніби продовжується від історично великих, геніальних постатей. Кредо життєве і мистецьке таких людей, як Бетховен, і є змістовою платформою поета, аби сказати в інший час щось своє, перевити філософську нитку у вірші (“Хорал Бетговена”, “Гімн Дмитра Бортнянського”, “Байрон”, “Лиш королем”).

Поема, сонет – на цій дорозі Юрій Липа демонструє виражену вправність, ніби натякаючи, що обережно ставиться до набутого попередниками досвіду (“Сон про ярмарок”). Баладність – теж улюблена форма і стрій думок Юрія Липи (“Біси й ловець”, “Баляди великої війни”, “Парада вночі”, “В’ється стежка між кущами”).

Часом відчуваєш, що завузько поетові у звичайному віршотворенні, ніби стискають, “обручують” його думки усталені чотирирядкові строфи. І тоді він вдається до розкриленої у формі, вільної манери викладу думки, прибираючи її розгалуження у діалог драми (“Вояцький марш”, “Могила незнаного бійця”, “Троянда з Єрихону”).

Дивовижна мовна палітра Ю. Липи. Він наскільки опанував океанічну глибіню рідної мови (від староукраїнської до діалектичних виявів різних етнічних регіонів), що у стилістиці його письма органічно укладаються і забуте “берло”, й на кожному кроці творене неологічне плетиво, так широко вживане у романтичній літературі образне нанизування живописання, і оте коротко-вразливе модернове, що часом аж приголомшує несподіваною прямою вислову (“б’є продажність, б’є підступ, б’є млявість...”).

Юрій Липа має хоч і невеликий за кількістю, але надто вагомий прозовий доробок. Одним з важливих творів великої форми є роман “Козаки в Московії” (Варшава: Народній Стяг, 1934. – 234 с.; художнє оформлення Миколи Бутовича) – роман про події часів Хмельниччини. Десь відчуємо у цьому багатозаселеному героями творі дух Вальтера Скотта і Пантелеймона Куліша; десь романтичні нитки небезпечних пригод українського полтавського шляхтича Петра Соколяця-Вяжевича та його побратима Григорія Трембецького та інших в Україні, Польщі, Росії перев’язані з реалістичними сценами побуту, історичними фактами. Але попри все – це значний слід в українському красному письменстві. М.Мухин залишив фрагменти вартісного спогаду, з якого бачимо, як саме ішов роман до читачів. Читаємо: “Незабаром я почав діставати від нього (Ю.Липи. – **В.К.**) частинами рукопис його роману-пригод ХУІІ ст. – “Козаки в Московії”. Я передрукував на одній з академічних друкарських машин цей рукопис у кількох примірниках. Інколи було важко добути можливість друкувати на машині, бо в позаурядові години Василь Куриленко передруковував на необсадженої машинці довші націоналогічні праці Ольгерда Гіполіта Бочковського. Але з Куриленком завжди можна було легко порозумітися щодо години, коли машинка буде до моєї диспозиції.

Мушу на цьому місці покаятися: інколи (навіть часто) мова Ю.Липи в цьому романі була так педантично архаїзована відповідно до стилю ХУІІ ст. та пана Латки-Старушича, що я не був в стані так само педантично передруковувати всі суворо-дотримані автором архаїчні форми, - мій передрук виходив з дещо сучаснішими зворотами та словами. Я щиро признався в цьому й перед самим автором, написавши йому не менш переконаного й – сподіваюсь – переконливого листа, як тоді до Познання. І автор згодився зі мною й не заборонив мені надалі дещо модернізувати мову Латки-Старушича й інших дієвих осіб “Московії”. У своїх листах, на моє здивоване запитання, автор мусів мені пояснити, чому він передруковує свій роман не у Варшаві, але аж у Подебрадах: бо у Варшаві значно дорожче... Варто зазначити, що подекуди на зворотній чистій стороні деяких аркушків в рукописі містилися рисунки пером самого автора, з яких можна було бачити, як він уявляє ту чи іншу сцену свого роману чи окремі дієві постаті. Малюнки ці були трохи подібні до оздоб т.зв. Кенігсберзької Євангелії, чи радше до тих малюнків якогось француза чи флямандця, що прийшов 1651 р. у зруйнований Радзивилом Київ та зручно й легко понакреслював постаті кінних кавалерів на тлі руїн київських церков...

Цей рукопис Липи, так само, як і інші, не було змоги зберегти. Довший час він зберігався у родині Одинських пакунок на моє ім’я опинився розкритий і не доручений мені й лише випадково був мною “відкритий”, – це вже інше питання, якого я й тоді не ставив, бо це було б цілком зайвим формалізмом, тим більше, що рукопис, хоч і з двотижневим спізненням, опинився непошкоджений у моїх руках. Зрештою, надто певно супроти службовців канцелярії я також не міг себе почувати, бо був

для Академії цілком сторонньою особою й лише через чемність шефа канцелярії діставав пошту на адресу Академії...” (Мухин М. Яснозбройний Юрій // Липа Юрій. Поезії. – Торонто, 1966. – С.271-272).

Про твір Юрія Липи “Козаки в Московії” критика переважно відгукувалася позитивно. Як на мене, найоб’єктивніше висловився О.Дніпровський у статті-рецензії “Історичний роман” (Назустріч. – 1934. – Ч.16 (15.08.). – С.4), де автор доклав значних зусиль “до характеристики поодиноких осіб”. Він також підмітив і “дбайливість мови”.

З-поміж авторських відгуків варті уваги і сьогодні: С.Доленги у журналі “Ми” (1934, літній випуск) (“Козаки в Московії” – річ зовсім нова на нашому літературному ринкові – поважна, історична повість (автор має рацію, зачисляючи твір до жанру повісті. – В.К.) на міру нового, відродженого життя української нації”), С.Лишкевича у “Дзвонах” (1934. – Ч.14) (“Підйомом таким, безперечно потрібним для українського читача й безперечно відповідаючим нашому часові шукання сили, кінчиться книжка Ю.Липи... В порівнянні з тим, що в нас на літературному гумні молотять і віють – “Козаки в Московії” добра й цінна книжка, на ціле небо вища від писань інших письменників в цій ділянці”).

У нашому розпорядженні витримки з газетно-журнальних виступів, зокрема, таких популярних часописів, як: “Вісник”, “Наш Прапор”, “Рідна Мова”, “Слово”, “Читач”, “Діло”, “Дзвони” та ін. Ось “Хліборобський Шлях” 25.05.1934р. відзначав: “Перед нами чепурна, дякуючи обгортці М.Бутовича, книжка, яка вже своїм виглядом пригадує кращі видання української белетристики. Змістом вона відноситься до часів Богдана Хмельницького – десь роки 1647-1650. Акція починається в Данцігу... останні сторінки роману малюють Чигирин і самого гетьмана”.

На думку оглядача “Вісника” (1934. – Ч.6), книга Юрія Липи “вважає в Липи його велике знання доби та її побуту. Причому ця ерудиція цілком не обтяжує роману і не робить його тяжкостравним. Навпаки книжка читається легко... “Козаки в Московії” є одною з найбільш культурних історичних повістей, які в нас є”.

“Перемога” теж вважає, що книга має немало художніх та історичних вартостей: вона читається “з почуванням, що огортає учасника бенкету: не сахаринову лімоняду петься, а важке еспанське вино, що товстою хвилею переливається в горло та буйним хмелем бе в голову. Тут вам і бистроумні сентенції Франсівського Куаняра і Раблесівський регіт, і наша запорожська бравура, і тріумф державницької думки над привидами шляхти і пристрастю черні”.

На думку “Вістей” (1934. – 7 черв.) книгу “варто прочитати: раз – з огляду на цікавий і незвичайний зміст його, а по друге - з огляду на супротивлення в ньому проблеми двох р. і двох культур – України й Московії. І тому він мусить знайти свого читача серед найширших кругів українства, особливо серед молоді”.

“Бюлетень польсько-український” (Варшава, 1934. – Ч.39) зазначав, що для масового читача повість Липи є і “зістанеться історичною повіс-

тю, твором, що з нього він буде вчитися історії, або ж, як висловився один з українських рецензентів, “національної гордості”...”.

З “малої” прози найвідомішими є три книжки оповідань під назвою “Нотатник” (Львів, 1936. – Т.1. – 144с.; Т.2. – 124с.; 1937. – Т.3. – 159с.; перевидання: Детройт, 1955. – Т.1. – 112с.; Т.2. – 96с.; Т.3. – 124с.).

Узагальнено можна відзначити, що усі твори першої книжки (“Рубан”, “Зустріч літераторів”, “Петька Клин, нальотчик”, “Закон”, “Гануся”, “Кіннотчик”), другої (“Коваль Супрун”, “Чародій”, “Кам’янець столичний”, “На варті”, “Бляшанки”) і третьої (“Гринів”, “Номер двадцять восьмий”, “Малий”, “Гадючки”, “Табір”) – то цікаві зразки художньої прози, де відбито бурхливі події українських визвольних змагань 1918-1920рр. Це справжні історичні події, що їх тільки “перемнула”, переробила творча уява автора і подала свіжі й динамічні картини. З кожного твору вибухає незвичайна і небуденна сила відчуття тієї стихійної могуті, що її несла в собі визвольна боротьба через героїзм українця. З кожного твору проростає непереборна віра в історичну місію України і її безцінної людини.

Мав рацію Святослав Гординський, коли у статті “Проблема української стихії” зазначав, що Юрій Липа практично у всіх творах “Нотатника” намагається у своїх творах “підходити до проблем історіософічно, шукати в аспекті минулого та сучасного незмінних законів Української Землі, “землі, що хоче бути” (це з одної його поезії). Цикль постатей, виведених у “Нотатнику”, це детально розроблені постаті української революції; автор безпристрасно показує постаті добрі і злі, позитивні і негативні, тих, що будували державу і тих, що, свідомо чи ні, її валили. Ця безпристрасність майже лікарська, шукання зразка досконало зосередженої недуги чи здоровля, шукання діагнози стану, що довів до катастрофи” (Назустріч. – 1936. – Ч.20 (25.10). – С.5).

І справді, із кожного твору ніби проступає до нас складна українська доба зі своїми силами. Хай ці сили не завжди сформовані й оформлені як слід, але за ними велика історична правда минулого і, що найважливіше, – проєкція у майбутнє.

Ось перед нами твір “Номер двадцять восьмий”. Це невеликий, але психологічно наснажений малюнок, де на сімнадцяти сторінках книжкової площі розгортається нескладна фабула: на кордоні з румунською стороною українець-прикордонник Самсон рятує з-поміж криг молодого студента, що “лице мав розумне, білявий був, літ двадцять п’ять”. Професійне око нашого керівника прикордонного підрозділу швидко розпізнало, що студент з Києва – завербований гепоушниками, на допитах він демонстрував несхибну віру у все радянське. Довго Самсон та Василь Яцина психологічно “опрацьовували” хлопця, аби як українець усвідомив, що не на тім боці стоїть.

І ось наступив речинець словесним переконанням. На місце згиблого під двадцять восьмим номером посилає начальник цього, “переробленого”, на завдання. “Мені його життя не потрібно: мені душі треба!” –

цим керувався Самсон, хочаби повірити, що таки відбудеться злам у душі гепеушника.

І коли настав час – і молодий чоловік повернувся із завдання, наші зрозуміли, що він – зламався психологічно. Він тепер не потрібен ні тим, ні цим, бо перестав вірити. “А що ж є більше понад віру?..” – цим риторичним запитанням закінчує автор своє оповідання.

Десь в цьому ключі виписано образ Миколки, що служить при штабі, змальовано його дивовижного коня на ймено Чорт (“Малий”). Письменник демонструє досконалі знання кавалерійської справи, внутрішнього життя військових частин.

Суто український життєвий матеріал виповнює зміст інших оповідань (“Гадючки”, “Табір”), де яскраво індивідуалізовано мову героїв, рельєфно зображено вороже стійло.

У “малий” прозі Юрій Липа нерідко демонструє неабияку вмілість “пересівати” текст різновидовими реченнями. Так, у творі “Гринів” автор свідомо порушує канонічний порядок (підметово-присудкова група слів, відтак – пояснювальна), застосовує інверсію (“Густіше западала зимова ніч за вікнами”; “до низьких кімнаток Гавришів ніч приходила просто...”). За традиційною оповіддю, насиченою метафоризмом, що так характерна для оповідань та повістей української прози кінця XIX – початку XX ст., то тут, то там, ніби вогненьці посеред глухої ночі, зблискують коштовні ознаки психологічної прози, дійсно новелістичного жанру (“...мороз сходив, як місяць”, “слухав, питав темряву”, “...лиця селян були зимні”, “Різдво зближалося. Розцвітало в думках...”, “Олені кивали довгим галуззям рогів і співали”, “Я – ваше вояцьке щастя”, “Часами здавалось йому: жінки – як острови...”, “Висіли сади й скелі між ними...”, “...низькоголоса, солодка туга грала в глибині його серця”, “Я відіграв свою роль”).

З огляду на жанрову приналежність цей твір є радше малою повістю чи навіть оповіданням, на що указують усі його ознаки. Такби мовити, новелістичного тут зовсім мало, хіба що три сни головного героя Романа Гриніва, оті сни, що, з одного боку, обрамлюють дещо пригаслу в образності раціональну розповідь героя твору про його життя і смерть в якості українського командувача сотнею в Одесі у складний історичний 1918-й рік. З іншого боку, сни ведуть читача у справді високохудожньо зображені періоди-моменти із життя молодого людини-військового: його миттєвості з чарівною Китті, знайомство і прогулянка морем зі студенткою, випадкова зустріч із жінкою в чорному, що принесла йому відчуття глибокого закохання і водночас – страждання.

Решта – то логічно вмотивований плин оповідача про правдиві події, що мали місце в українському історичному поступі. Легко прочитується одеський період в житті молодого Юрія Липи; так легко впізнається близька і дорога його серцю рідна сторона, деталізації й опису якої він не шкодує слова.

Хоч і не “чистою” прозою назвемо “Бій за українську літературу” (Варшава: Народній стяг, 1935. – 151с.), все ж розглядаємо цю книгу

Юрія Липи саме тут, бо вона – своєрідний сімбіоз чисто критиколітературознавчого та публіцистичного, історико-філософського й суто політологічного. “Бій за українську літературу” допомагає збагнути час, людей. Як зазначав сам Ю.Липа у вступі до праці, ця книга має допомогти зрозуміти “людей, людські стремління й конфлікти і зрозуміти – окреслити місце власної духової раси та її письменства серед людей.

Вона повстала з прихильності до всіх творчих проявів української духовости, з любови до української крові. Тому тут на першому місці – жива, духовна подія, а не система, – спостереження, а не теорія.

Є в такому сприйманню радість, як від подорожування. Бо не завжди потрібно чогось у духовости доводити, але завжди варто багато побачити і виразно окреслити в своїх духових мандрівках, для нас, українців, може важніших, ніж мандрівки географічні. Отже, говорячи про цю книжку, маю на думці подорожі по духовому світі своєї й чужих рас.

Ріжнородність з’явищ, органічно звязаних з українською расою охоче можна прийняти. Велика раса може дозволити собі на ріжнородність.

Та не може дозволити на брак внутрішньої гієрархії почувань, на брак органічного зв’язку з джерелами духової сили. Бож тоді згине її духовна великість і її тривалість у часі. Є події духові, що їх треба взяти, є й такі, що їх треба відкинути. Тим самим ця книжка стає одночасно і оглядом, і оцінкою духових подій у ділянці літературній. Отже в цій подорожі, як і в кожній мандрівці, річ іде про те, щоб побачити і назвати.

В цьому окреслюванні з’явищ нашої літератури мене цікавила тільки духовна подія, що виринула з твору чи творів письменника, а ніколи – особа. Хиба що та особа була чимсь більшим ніж подія, але таких осіб є мало, і вони самі творять періоди подій, як от Селянський Король, чи Батько Дефетистів.

В своїх описах і спостереженнях звертався я не раз по слова до людей півдня і заходу Європи. Подаючи перекази часто цілих світоглядів, не можна було обминути подавання цитат. Цитати тут потрібні, як найвиразніші гасла найвиразніших постатей. Зрештою, коли хто має що до сказання, то цитати йому напевно в цьому не завадатимуть, а хто не має про що говорити, тому не pomoже і вся демагогія лірика, і все верхоглядство газетяра.

Важнішим є підсоння цієї книжки. Підсоння її творить стремління до найвищого зусилля в ділянці духовости. Теперішні часи, це часи духових синтез. Щож у таких часах має чинити мислитель? Може хиба тільки давати недрібні обриси річей і відважні мислі.

Такий клімат напруження виправдує назву цієї книжки – “Бій”. Бо тут є й підготовка терену, (як статті про творчість письменника: “Розмова з наукою”, “Організація почуття”, “Боротьба з Янголом” і “Розмова з Заходом”) є й генеральний бій, (як “Campus Martius”, “Боротьба з Дев’ятнадцятим”, “Селянський Король”), є й зміцнення терену бою, (як “Розмова з минулим” чи “Сіра, жовта й червона”). Все разом на те, щоб прийшла нова література українців”.

Про небуденність змісту, напряму і своєрідну динаміку книги Юрія Липи мовили тодішні критики. Її вартість треба пережити в нинішніх умовах, і тільки тоді усвідомиться її подієвість та непроминальність. Фактично – це не є цільна теоретична праця, а радше вісімнадцять літературно-критичних есеїв, де злиті воедино публіцистичний і філософський вогонь пристрасті, історико-філологічний аналіз творчості літераторів. У цьому творі, за метафоричним висловом одного критика, на поверхню письма пробилися “скрегіт і іскри заліза” (Ми (Варшава). – 1935. – Кн.ІV. – С.172).

Неповторність книги в доказовій аргументації, в зрозумінні своїх попередників, в інтерпретації та діагностуванні літературного процесу через постаті. Він запитує: “Що ж є більше таємничого, більш чудесного, як нова ясність?”. І ходом розповіді відповідає, бо ж допомагає читачеві думати, відтягує його від “мріяння”, повернення у минуле століття, “бузувірської зневіри у власну расу”.

Висока ерудиція автора творить нестандартний психологічний клімат, через який нам бачиться новий могутній розвиток української духовності. Коли Ю.Липа цитує, то не для бравування знаннями, а для безпосередньої аргументованості, полегші у власних висловлюваннях. Такий спосіб інтелектуальної поінформованості веде читача у глибини світової культури.

Перечитуючи таку змістовно потужну річ Ю.Липи, як “Бій за українську літературу”, погоджуєшся з думкою критика (див.: Вісник: Місячник літератури, мистецтва, науки і громадського життя. – Львів, 1935. – Річник III. – Т.III. – Кн.УІІ-УІІІ (липень-серпень). – С.613), що аналізовані писання мовби підносять думку над дійсністю, дають новий ключ до розуміння наших великих попередників, зокрема “мрійників-романтиків” (Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш).

Маємо у своєму розпорядженні надбані листи Юрія Липи до визначних літераторів, редакторів газет і журналів, приватних осіб, прочитання яких допомагає у з'ясуванні ряду питань як творчого, так і чисто біографічного характеру.

Так, в архівах збереглося кілька листів до Осипа Маковея (без дати // ЛННБ. – Ф. О/Н. – Оп.1. – Од.зб.4845; 1924р. // ІЛ. – ВРФТ. – Ф.59 (О.Маковея). – Од.зб.13; 24.04.1935р. // Там само. – Арк.1-2). В цьому, останньому листі, Ю.Липа висловлює цікаві міркування про власну книжку “Бій за українську літературу”. Вона – не “є критика в тому значінню, як звикли ми й росіяни, а частинно й поляки. Це – погляд на світ, метода (підкр.автора. – **В.К.**) і серед своїх родичів має швидше Декарта і Павла Валерія... Може, трохи на ній відбилося й читання американських філософів літератури, які брали за підставу своїх книжок – закон поезії, а не закон планування.

Це властиво – (неприємні для укр.вуха) методи і метафізика. Хоч ... найменше бажання зрозуміти життя вже є метафізикою.

В методі застосував я, - часті в англ. пізнаванні духовости – природничий біологічний світогляд і його засоби в досліджуванні психології (організація почувань, поняття галюцинацій...)”.

Протягом 1923-1924рр. Ю.Липа адресував листи до родини правника Михайла Литвиновича та йому особисто. Ось, приміром, з листа, датованого 11.08.1923р., довідуємося, що Ю.Липа доброї думки про переклади М.Литвиновича; шкодує, що ці переклади у ЛНВ не зможуть побачити світ найближчим часом, бо розпочато публікування повісті – перекладу з французької. Радить звернутися до редакції часопису “Nowa Ukraina”, який ведуть Володимир Винниченко та Микола Шаповал у Празі, та до видавництва “Ukrainske Slowo” в Берліні.

Лист, що адресований М.Литвиновичу 10 грудня 1924р. з Познані, містить нюанси, характерні для Юрія Липи як людини. Навіть одного листа достатньо, щоб переконатися, як він турбується про те, аби заощаджені гроші пустити “на видання Татових (Івана Липи. – В.К.) річей або спогадів про Тата”; як просить дати йому можливість переглянути записки батька, може, “там було би що характеристичного для життєпису Батькового”. Насамкінець, відкрито зізнається, що про всю родину Литвиновичів має “до вислову тільки слова прихильности”.

Кілька листівок, датованих 1934р. з Варшави до Євгена Пеленського, проливають світло на те, як Ю.Липа опрацьовував тему: “Рільке і Україна” (власні переклади для ЛНВ, студіювання опублікованого Леонідом Мосендзом, Юрієм Луцьким та ін.) (ЛННБ. – Відд.рук. – Ф.232 (Є.Пеленського). – Од.зб.71. – Папка 2. – Арк.1-3).

Унікальні думки-погляди на літературний процес, перспективи розбудови журнальної справи Ю.Липа висловив у листах до Богдана Ігоря Антонича 2 лютого 1931р., 23 червня 1934р., 16 серпня 1934р. Ось у другому за порядком листі Липа потреби української літератури формулює так: “добре поставлена пресова “служба” – інформаційна про саму літературу. Розвій талановитих посередників (критиків)..., що з зацікавленням і симпатією інформують про свою літературу. В.Гал[ичині] і Вел[икій] Україні добре перепроваджена пропаганда читальництва лишень у пресі щоденній. Певне суспільне гієрархизовання творів, що були і що появляються. Критерій до цього – піднесення оптимізму, ... гордості української духової раси”. Щодо перспектив української літератури, то Ю.Липа бачить їх значними, оскільки “інстинкт письменників відтворює насичено й цікаво ритм відродження поодиноких українців. Сучасний застій є хвилевий. Новий український письменник мусить і зможе створити нового українського читача”. Авторитет журналу “Дажбог”, на думку і переконання Ю.Липи, зросте, коли посилять контакти з читачами (передусім листування), розширити публікування відгуків про факти культурного й літературного життя, стало підкреслювати ті моменти, що “зміцнюють національну гордість...” (Там само. – Ф.10 (Б.-І.Антонича). – Од.зб.22. – Папка 1.- Арк. 1-3). З останнього листа бачимо, як радіє Ю.Липа, що збільшився обсяг “Дажбога”, обіцяє надсилати до редакції матеріали – “свого рода “літфільозофії”...”. А про свій роман

“Козаки в Московії” подає штрих, що є немаловажним у визначенні жанру та структури твору. “Роман цей, - читаємо в листі, - можна трактувати і як “роман звичай”, так популярний у французів, або ще докладніше – це є подорож у психе – російську й українську” (Там само. – Арк.3 зв.).

Архіви зберегли і кілька листів та поштових листівок Ю.Липи до відомого бібліографа, історика літератури Івана Калиновича. Так, з листа Ю.Липи від 18 січня 1924р. з Познані дізнаємося, що він розпочав друкувати брошуру про батька – Івана Липу в надії, що “до половини лютого вона вийде”. Просить подати повну бібліографію творів батька, бо “інакше буду змушений подати свою, дуже неповну, що значно зашкодить книжці”. Радить проглянути рецензії на твори І.Липи у таких виданнях, як: “Українська Хата”, “Життя і Знання”, “Будучина” (Там само. – Ф.К-ч. – Од.зб. 200. – Арк. 1-1 зв.).

Ряд важливих думок Юрія Липи розсіпані у невеличких записках, шкідках, начерках, що зберігаються у різних персональних фондах Києва і Львова (див., наприклад: ЛННБ. – Відд.рук. – Ф.34 (В.Гнатюка). – Од.зб.337. – Папка 16; Од.зб.338. – Папка 15; О/Н. – Од.зб. 4674; Од.зб.4845; кілька листів та листівок з приватної колекції Мирослави Радловської // Власний архів).

Стаття надійшла до редакційної колегії 02.09.2009 р.

Рекомендовано до друку докт. філол. наук, професором Гуляком А.Б.

DISCOURS LITERATOURNO-FOLCLORISTIC OF GEORGE LYPA

V. A. Cachcan

*Ivano-Frankivs'k National Medical University,
Department of Ukraine Ethnography; Ivano-Frankivs'k, st. Galitsca, 2;
tel. +380 (3422) 2-52-31*

Payment of George Lypa in the theory of state building, his poetic and prosaic reserve, epistolary inheritance is analyzed.

Key words: *biographic reference, social and political activity, Ukrainian national idea, poetry, prose, epistolary inheritance.*